Równanie różniczkowe zwyczajne - klasyfikacja

$$a_n x^{(n)} + a_{n-1} x^{(n-1)} + \ldots + a_1 \dot{x} + a_0 x = b_m u^{(m)} + b_{m-1} u^{(m-1)} + \ldots + b_1 \dot{u} + b_0 u$$

Współczynniki a_i i b_i	*Równanie różniczkowe*
stałe	liniowe stacjonarne
stałe lub funkcje czasu	liniowe niestacjonarne
zależne od x, u lub ich pochodnych	nieliniowe

1) $a\ddot{x}(t) + \dot{x}(t) + bx(t) = \ddot{u}(t) + 2u(t)$
2) $\ddot{x}(t) + 3\dot{x}(t) + b\sqrt{x(t)} = u(t)$
3) $4\dddot{x}(t) + \ddot{x}(t) + a\dot{x}(t) + x^2(t) = u(t)$
4) $\ddot{x}(t) + 4\dot{x}(t) + ax^3(t) = u(t)$
5) $\ddot{x}(t) + 2\dot{x}(t) + ax(t) = u(t) + 2\dot{u}(t)$
6) $\ddot{x}(t) + a\dot{x}(t) + 2x(t) = u(t) + a\dot{u}(t)$
7) $a^2\dddot{x}(t) + \ddot{x}(t) + 3\dot{x}(t) + u_1(t)x(t) = u_2(t)$
8) $2\ddot{x}(t) + 3\dot{x}(t) + a(t)x(t) = 2u_1(t) + 3u_2(t)$
9) $5\dddot{x}(t) + \ddot{x}(t) + 3\dot{x}(t) + x(t)u_1(t) = u_2(t)$
10) $2\ddot{x}(t) + 3\dot{x}(t) + a^3x(t) = 2u_1(t) + 3u_2(t)$

11) $\ddot{x}^2(t) + 3\dot{x}(t) + ax(t) = u^2(t)$
12) $\ddot{x}(t) + 3\dot{x}(t) + ax(t) = u^2(t)$
13) $b^2\ddot{x}(t) + 2\dot{x}(t) + x(t) = \sqrt{a}u(t) + \dot{u}(t)$
14) $3\dddot{x}(t) + 2\ddot{x}(t) + \dot{x}(t) = 2u_1(t) + \dot{u}_1(t)$
15) $a\,\dot{x}(t) + 2ab\,x(t) = 2\ddot{u}(t) + \dot{u}(t)$
16) $a\,\dot{x}(t) - 2ab\,x(t) = 2u(t) + \dot{u}(t)$
17) $\ddot{x}(t) + 2\xi\omega_n\,\dot{x}(t) + \omega_n^2\,x(t) = b_0u(t)$

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

  $u(t)=1(t)$ $x(t)$ $u(t)=\delta(t)$ $dx(t)/dt$
- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Równanie różniczkowe zwyczajne liniowe - rozwiązanie

zasada superpozycji

$$x(t) = \qquad x_s(t) \qquad + \qquad x_w(t)$$

rozwiązanie swobodne (składowa przejściowa) | rozwiązanie wymuszone (składowa ustalona)

Znane algorytmy rozwiązywania

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone

Zastosowanie: wyznaczanie rozwiązań analitycznych

Metoda klasyczna $b\dot{x}(t)+cx(t)=u(t)$ ✵

I. Rozwiązanie swobodne (składowa przejściowa)

$u(t)=u_0$

1) równanie jednorodne: $b\dot{x}_s(t)+cx_s(t)=0$

2) zakładana postać $x_s(t)$: $x_s(t)=Ae^{\lambda t}$ $\quad \dot{x}_s(t)=\lambda A e^{\lambda t}$

3) podstawienie $x_s(t)$: $b\lambda A e^{\lambda t}+cAe^{\lambda t}=0 \quad /: Ae^{\lambda t}$

4) równanie charakterystyczne: $b\lambda+c=0$

5) pierwiastki równania charakterystyczne: $\lambda_1=-c/b$

rozwiązanie swobodne: $x_s(t)=A_1 e^{-(c/b)t}$ $\quad A_1=-\dfrac{u_0}{c}$

II. Rozwiązanie wymuszone (składowa ustalona)

1) równanie niejednorodne: $b\dot{x}_w(t)+cx_w(t)=u_0$

2) wymuszenie i pochodne: $u_0,\ 0$

3) postać $x_w(t)$: $x_w(t)=C_1u_0$ $\quad \dot{x}_w(t)=0$

4) podstawienie $x_w(t)$: $b\cdot 0+c\cdot C_1u_0=u_0$

5) stąd $C_1=1/c$

rozwiązanie wymuszone: $x_w(t)=u_0/c$

$\dot{x}(t)=0$

$0+cx(t)=u(t)$

$0+cx=u$

$x=u/c$

$x_0=u_0/c$

Rozwiązanie ogólne: $x(t)=A_1 e^{-(c/b)t}+u_0/c$

Rozwiązanie szczególne: $x(0)=0$

$$x(t)=-\frac{u_0}{c}e^{-(c/b)t}+\frac{u_0}{c}$$

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone

- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

  $u(t)=1(t)$ $x(t)$ $u(t)=\delta(t)$ $dx(t)/dt$
- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Równanie charakterystyczne

$$a_n x^{(n)} + a_{n-1} x^{(n-1)} + \ldots + a_1 \dot{x} + a_0 x = b_m u^{(m)} + b_{m-1} u^{(m-1)} + \ldots + b_1 \dot{u} + b_0 u$$

$$a_n \lambda^n + a_{n-1} \lambda^{n-1} + \ldots + a_1 \lambda + a_0 = 0$$

równanie charakterystyczne

$$\begin{bmatrix} \dot{x}_1 \\ \dot{x}_2 \\ \dot{x}_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} b_{11} & b_{12} \\ b_{21} & b_{22} \\ b_{31} & b_{32} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \end{bmatrix}$$

$$\begin{vmatrix} a_{11} - \lambda & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} - \lambda & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} - \lambda \end{vmatrix} = 0$$

równanie charakterystyczne

- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego (bieguny układu)

Zastosowanie: Badanie własności układu na podstawie biegunów

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego

- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

  $u(t)=1(t) \quad x(t) \qquad\qquad u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$

- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Postać rozwiązania swobodnego

$$a_n\lambda^n + \ldots + a_1\lambda + a_0 = 0$$

a) pierwiastki jednokrotne rzeczywiste λ_i

$$x_s(t) = A_1e^{\lambda_1 t} + A_2e^{\lambda_2 t} + \ldots + A_ne^{\lambda_n t}$$

b) pierwiastek m-krotny λ_k

$$\left(A_{k1} + A_{k2}t + \ldots + A_{km}t^{m-1}\right)e^{\lambda_k t}$$

c) para pierwiastków zespolonych $\lambda_{1,2} = \alpha \pm j\omega$

$$A_1e^{(\alpha+j\omega)t} + A_2e^{(\alpha-j\omega)t}$$

$$B_1 = A_1 + A_2 \qquad B_2 = A_1 - A_2$$

$$e^{\alpha t}\left(B_1\cos\omega t + jB_2\sin\omega t\right)$$

$$A = \sqrt{B_1^2 + B_2^2}$$

$$Ae^{\alpha t}\cos(\omega t - \varphi) = Ae^{\alpha t}\sin(\omega t + \varphi_1)$$

$$\varphi = arc\,tg\,\frac{B_2}{B_1} \qquad \varphi_1 = arc\,ctg\,\frac{B_2}{B_1}$$

- znana postać rozwiązania swobodnego

Zastosowanie: Określenie i projektowanie własności układu na podstawie biegunów

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego

- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

  $u(t)=1(t) \quad x(t) \qquad\qquad u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$

- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Jeden punkt równowagi (postać rozwiązania wymuszonego)

$$a_n x^{(n)} + a_{n-1} x^{(n-1)} + \ldots + a_1 \dot{x} + a_0 x = b_m u^{(m)} + b_{m-1} u^{(m-1)} + \ldots + b_1 \dot{u} + b_0 u$$

Wymuszenie: $u(t) = u_0$

R.statyczne: $a_0 x = b_0 u \longrightarrow x = \dfrac{b_0}{a_0} u = k_{ukł} u$ (punkt równowagi)

$$\begin{bmatrix} \dot{x}_1 \\ \dot{x}_2 \\ \dot{x}_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} b_{11} & b_{12} \\ b_{21} & b_{22} \\ b_{31} & b_{32} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \end{bmatrix}$$

Wymuszenie: $u_1(t) = u_{10}, u_2(t) = u_{20}$

R.statyczne:

$$\begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} b_{11} & b_{12} \\ b_{21} & b_{22} \\ b_{31} & b_{32} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} u_1 \\ u_2 \end{bmatrix}$$

(punkt równowagi)

$x_1 = f_1(u_1, u_2)$

$x_2 = f_2(u_1, u_2)$

$x_3 = f_3(u_1, u_2)$

$0 = \mathbf{Ax} + \mathbf{Bu} \longrightarrow \mathbf{x} = -\mathbf{A}^{-1}\mathbf{Bu}$

- jeden punkt równowagi

Zastosowanie: Punkt równowagi przy stałym wymuszeniu - stan początkowy (punkt pracy), stan końcowy
Uproszczenie badań (analitycznych, symulacyjnych)

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi

- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

$u(t)=1(t) \quad x(t) \qquad\qquad u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$

- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Stabilność układu

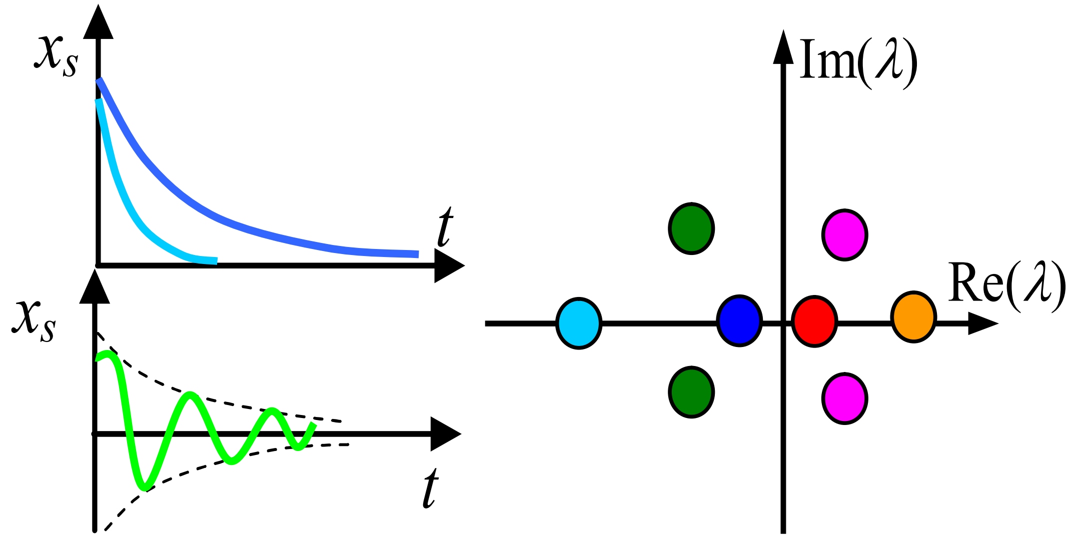

$$A_1 e^{\lambda_1 t} + A_2 e^{\lambda_2 t}$$

$$A e^{\alpha t} \cos(\omega t - \varphi)$$

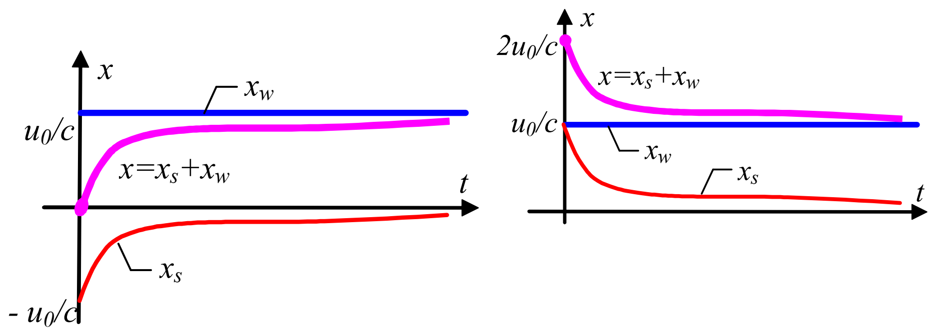

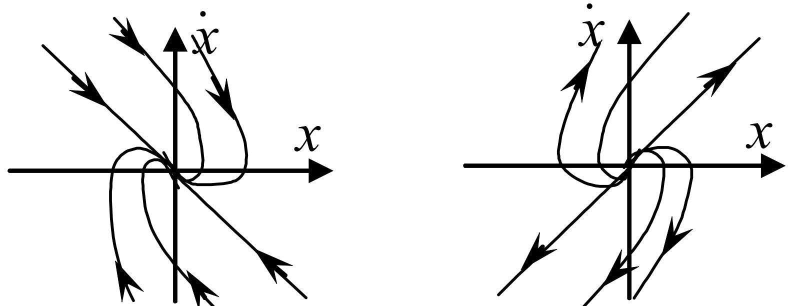

węzeł stabilny węzeł niestabilny

- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna

Zastosowanie: Określenie i projektowanie własności układu na podstawie biegunów
Proste badanie stabilności

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna

- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

$u(t)=1(t) \quad x(t) \qquad\qquad u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$

- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Przesuwanie i skalowanie układu liniowego

$u(t) = 1(t)$

$x(t) = h(t)$

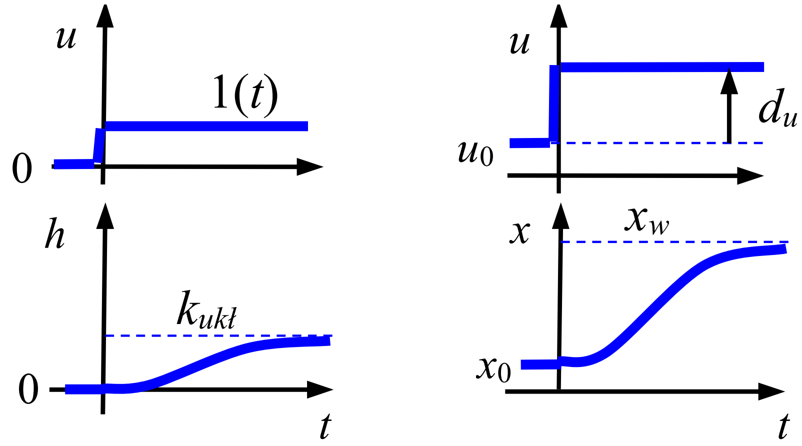

$$u(t) = u_0 + d_u \cdot 1(t)$$

$$x(t) = x_0 + d_u \cdot h(t)$$

$$h(t) = (x(t) - x_0) / d_u$$ normalizacja

Zastosowanie w badaniach

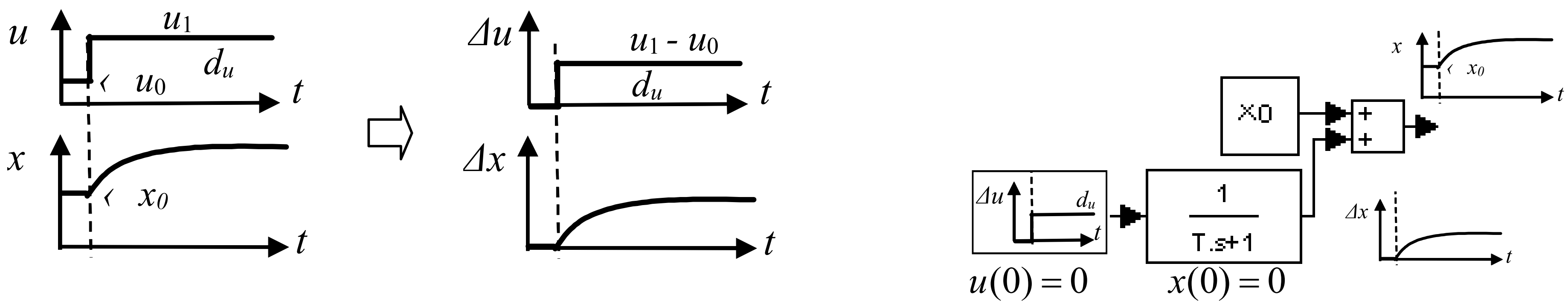

- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)

- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

$u(t)=1(t)$ $x(t)$ $u(t)=\delta(t)$ $dx(t)/dt$

- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Różniczkowanie i całkowanie

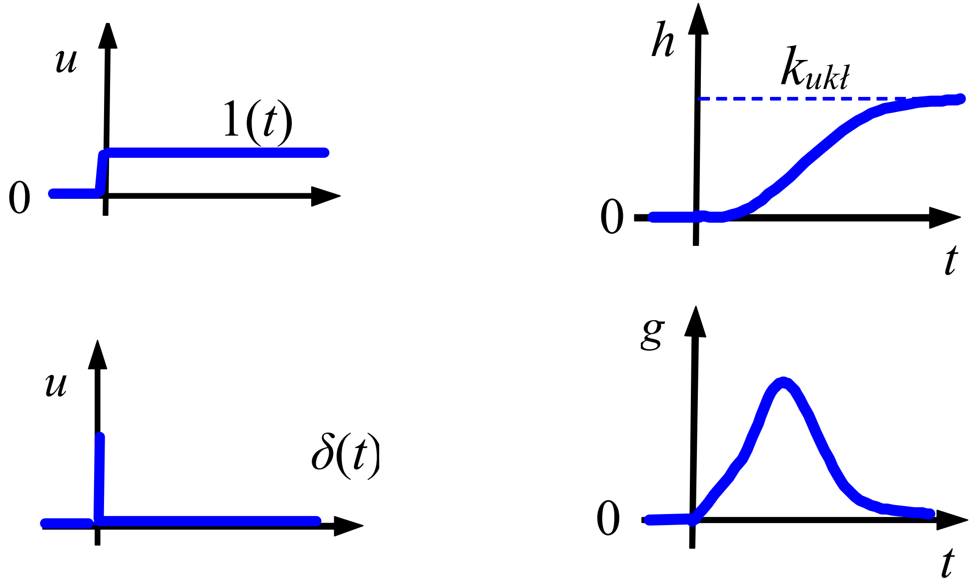

$u(t) = 1(t)$ $\qquad\qquad$ $h(t)$

$u(t) = \delta(t) = \dfrac{1(t)}{dt}$ $\qquad\qquad$ $g(t) = \dfrac{dh(t)}{dt}$

- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

  $u(t)=1(t) \quad x(t)$ $\qquad\qquad$ $u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$

Zastosowanie: Badania doświadczalne

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

$u(t)=1(t) \quad x(t) \qquad\qquad u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$

- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

  $u(t)=1(t) \quad x(t) \qquad\qquad u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$
- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Transmitancje (przekształcenia operatorowe)

$$a_n x^{(n)}(t) + \ldots + a_1 \dot{x}(t) + a_0 x(t) = b_m u^{(m)}(t) + \ldots + b_1 \dot{u}(t) + b_0 u(t)$$

$$a_n s^n X(s) + \ldots + a_1 s X(s) + a_0 X(s) = b_m s^m U(s) + \ldots + b_1 s U(s) + b_0 U(s)$$

$$\frac{X(s)}{U(s)} = \boxed{\frac{b_m s^m + \ldots + b_0}{a_n s^n + \ldots + a_0} = G(s)}$$

Operatorowa metoda rozwiązywania równań różniczkowych

Badania analityczne:

- równanie charakterystyczne (bieguny) – badanie stabilności
- obliczenie stanu równowagi

Transmitancje układów złożonych

- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Zastosowanie: Przekształcenie równania różniczkowe na równania operatorowe (algebraiczne)

Własności układów liniowych

- zasada superpozycji - składowe swobodne i wymuszone
- parametry rozwiązania swobodnego = pierwiastki wielomianu charakterystycznego
- znana postać rozwiązania swobodnego
- jeden punkt równowagi
- stabilność układu - kryteria położenia pierwiastków równania charakterystycznego
- stabilność / niestabilność globalna
- rozwiązanie swobodne decyduje o własnościach dynamicznych układu
- własności dynamiczne układu nie zależą od wymuszenia
- reakcje układu można przesuwać i skalować (nie zależą od punktu pracy)
- odpowiedź na pochodną sygnału = pochodnej odpowiedzi na ten sygnał

  $u(t)=1(t) \quad x(t) \qquad\qquad u(t)=\delta(t) \quad dx(t)/dt$
- transmitancja (przekształcenie Laplace'a / Fourier'a)

Charakterystyki

Charakterystyki statyczne

Charakterystyki skokowe

Charakterystyki częstotliwościowe

Położenie biegunów i zer

Badanie na obiekcie

Symulacje Matlab (też Scilab)

- Schemat graficzny

  (bloki Integrator, State-space, Transfer function)

- Tryb tekstowy (funkcje tf, ss, zpk)

Stabilność układów nieliniowych

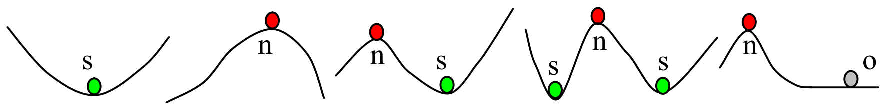

Stabilność/niestabilność globalna/lokalna – równowaga trwała (s), nietrwała (n), obojętna (o)

Stabilność układu oznacza, że dąży on zawsze do któregoś ze stanów równowagi trwałej (s), nawet jeśli posiada stany równowagi nietrwałej (n).

Pośrednia metoda badania stabilności układu nieliniowego (pierwsza metoda Lapunowa):

- Stabilność może zależeć od warunków początkowych i wielkości wymuszenia
- Układ nieliniowy może mieć wiele punktów równowagi
  - wiele rozwiązań statycznych dla określonego u_0,
  - można zbadać lokalną stabilność/niestabilność poszczególnych punktów równowagi
- Wnioski na temat stabilności dotyczą tylko pewnego obszaru wokół punktu pracy

Badania symulacyjne

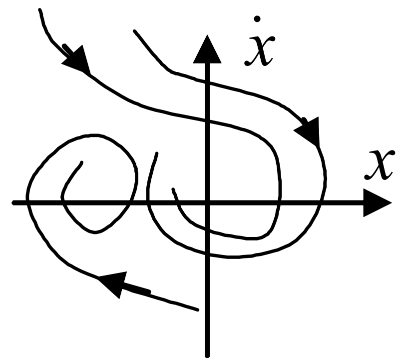

ukł.nieliniowy